Szabó Levente

Soros György elméletei és kritikai elemzésük

Soros György elméletei és kritikai elemzésük

By Szabó Levente

Publio Kiadó

Minden jog fenntartva!

Copyright 2011 Szabó Levente

Köszönet

Köszönettel tartozom Dr. Szépe György tanár úrnak, aki az első pillanattól kezdve potenciált látott a kutatási témámban, és akkor is a segítségemre volt, mikor mások megvonták szellemi támogatásukat.Továbbá elvitathatatlanul fontos szerepe volt Sepp Norbertnek a kiadvány létrehozásában, akinek építő jellegű kritikai észrevételei és technikai segítsége létfontosságú volt, valamint köszönet illeti Trembeczki Pétert a kreatív munka vállalásáért, és minden egyéb ötletért, amit valaha kimondott.

Bevezetés

Az elmúlt két évben számottevő változást, gazdasági és társadalmi felfrissülést hozott a kirobbant, és azóta vélhetően a csúcspontját is megjárt gazdasági és pénzügyi világválság. Ez újfent aktualitást adott azon szakemberek és gondolkodók eddig az asztalról lesöpört elméleteinek, melyek egyikét dolgozatom témájaként kívánom kiemelni. Soros György magyarországi zsidó származású, ma Amerikában élő befektető és filozófus elméletei már több mint 20 éve a piacok virtuális tudatában és a közgazdász professzorok asztalain vannak, figyelmet azonban egyik szcéna sem szentelt neki. Arra, hogy ez a helyzet most megváltozna, egyértelmű jelek nem utalnak, annak ellenére, hogy végérvényesen bebizonyosodott, hogy az eddig tévedhetetlennek hitt gazdasági szakemberek és törvényhozók keze közül kicsúszott a gyeplő, az általuk örök érvényűnek beállított és mindenhol alkalmazott és hirdetett közgazdasági tételek érvénye megkérdőjeleződött. A piacok mindenhatóságába vetett hit szertefoszlott. Soros elméletei korszakalkotó jellegük és szokatlan mondanivalójuk miatt azonban mindenképpen megérettek a további elemzésre. Hipotézisem szerint Soros elméleti munkája egy összefüggő, logikus, egységes rendszerben kínál újfajta magyarázatot a tőkepiacok mai helyzetére, melyet az egyes pontokon egyértelműen szembe lehet állítani a klasszikus közgazdászok évtizedek óta szilárdan álló tanaival. Az elméleti munkásság bemutatásán túl tehát igyekszem más közgazdászok nézeteivel is kontrasztba helyezni a tárgyalt gondolatokat. Ezen kívül célom felhívni a figyelmet Soros személyének sokrétűségére. A társadalom véleményformálásának forrását vele kapcsolatban szinte csak a sajtó szolgáltatja, mely – feladatához híven – a hírekben a javarészt negatív visszhangot keltő, piacbefolyásolással gyanúsítható, várhatóan felháborodást kiváltó lépéseiről számol be. Ezek a híradások tehát meglehetősen

egyoldalúan mutatják be Soros tevékenységét. Ezért egyéb irányú munkásságának, valódi világszemléletének bemutatását is zászlajára tűzi e dolgozat, és megpróbál rávilágítani, hogyan fér meg egymás mellett egy szívtelen tőzsdei spekuláns és egy közérdekért aggódó, filantróp gondolkodó egy személyiségben. Soros György elméleteinek összefoglalása ötven év szellemi termékének summázatát jelenti, melyet öt témakör köré csoportosítottam.Mindenekelőtt fontosnak tartottam bemutatni Soros György személyét és életútját. A következő fejezetben a nyílt társadalomról alkotott átfogó nézeteket ismertetem. Ezután sorban következik az az elmélet, mely nélkül nem létezik a sorosi nyílt társadalom. Ez a Reflexivitás elmélet, benne a gyarlóságról alkotott elmélettel, és az elmélet pénzpiacokon való mutatkozásával. A fellendülés/hanyatlás görbe alkotja a következő témát. A szorosan Soros Györgyhöz fűződő részt a klasszikus közgazdaságtan kritikája zárja, végül pedig vizsgálat tárgya lesz néhány olyan elmélet Adam Smith és Robert B. Reich, Bill Clinton volt amerikai elnök kormányának munkaügyi minisztere részéről, melyek alatt éppen Soros próbálja vágni a fát, vagy éppen melyek gondolatrendszere nem zárja ki Soros elméleteinek helytállóságát.Soros munkásságának magyar nyelvű összefoglalása tehát egyrészt hiányzik a szakirodalmi palettáról, másrészt a munkássága részleteinek esetleges és felületes bemutatása általánosan elterjedt, téves sztereotípiák megerősödését eredményezte a „Soros jelenséggel” kapcsolatban a magyar társadalomban. Ez a jelenség pedig, és annak pontos összetételének feltárása – Soros munkásságán túl – szintén érdeklődésre tarthat számot, érdekes szociálpszichológiai, politológiai téma lehet. Ezenkívül – hipotézisem szerint – specifikusan magyar jelenség. E dolgozat folytatását tehát ennek kidolgozásában, hipotézisem igazolásában látom.

Soros György személye és útja a Forbes listáig

Soros György élettörténetének és családi hátterének részletes bemutatása azért fontos e dolgozat szempontjából, mert a későbbiekben olyan elméletekről és következtetésekről lesz szó, melyek ezer szállal kötődnek Soros valamilyen valós élettapasztalatához. A kezdeményezések és elméletetek gyökere tehát jogosan kereshető abban az élményhalmazban, melyet a hosszú úton szerzett meg a második világháború nyomása alatt roskadozó szülővárosától, Budapesttől az elméleti alapképzettség megszerzésének helyszínén, Londonon keresztül a remények és a siker hazájának bizonyuló New Yorkig. Élete egy részének áttekintésével könnyebbé válik a megértése annak, hogyan egyeztethető össze egy sikeres, ám bizonyos körökben utálat tárgyát képező spekuláns karrierje egy nagylelkű, progresszív gondolkodású, éles problémalátású filantróp vállalt küldetésével. Soros önjelölt – leginkább névtelenül nyilatkozó, civil – kritikusai ugyanis előszeretettel jellemzik tevékenységét a magát jó színben feltüntetni akaró, álszent milliárdos" jelzőegyüttessel. Törekvései és céljai viszont akkor átláthatók, ha nem csak a megalkotott elméleteket, hanem az azok hátterében létező emberi motívumokat is megismerjük. Szándékai és tettei valamint azok motivációja tehát kontextust igényelnek, mely egyrészt a múltja, másrészt a részben abból is táplálkozó nyílt társadalom elmélet konstellációjában fedezhető fel.Az említett úton azonban nemcsak elméletekig jutott el, eredményei mérföldköveiként lehet említeni a világ számos pontján működő Soros Alapítvány hálózatot, és az ezt működtető Nyílt Társadalom Intézetet, valamint azt, hogy a patinás üzleti magazin, a Forbes a világ milliárdosai és 400 leggazdagabb embere közt tartja számon. Emellett díjak és kitüntetések

tulajdonosa, melyeket a nyílt társadalom eszméinek népszerűsítéséért kapott. Életrajzírója a negyven éven át a New York Times hasábjain publikáló, 2010 januárjában elhunyt Michael T. Kaufman1 volt. Ebben a fejezetben nem részletezem az említett alapítványok életre hívásának indítékait, arra a nyílt társadalomról szóló fejezetben kerítek sort. E fejezet szerepe a fent elmondottak mellett az, a teljes dolgozat szempontjából, hogy segítségével levonható legyen a végkövetkeztetés, és igazolható legyen az a hipotézis, hogy Soros képes volt tanulni a rajta elkövetett negatív tettekből, és lehetőséghez jutva tevékenyen dolgozik azért, hogy változtasson azokon a problémás területeken, amiket felelősnek gondol egy élhetőbb, barátságosabb és fenntarthatóbb világ kialakulásáért. Más szavakkal a német és szovjet megszállás tapasztalataival a háta mögött szilárdan elkötelezte magát a nyílt társadalom eszméje mellett.2 A második világháborúhoz hasonló atrocitásokkal teli világgal a közeljövőben a jelen helyzet szerint nem kell szembenézzünk. Soros kezdeményezéseinek célja ezért éppen az, hogy az adott kor és nemzet kulturális, társadalmi, gazdasági és politikai vezetőit partnerül hívva kijelölje azt az utat, ami a lehető legmesszebb vezet az erőszakos, elnyomó ideológiáktól, és legközelebb az egymással kooperatív közösséget képező nemzetek, és egymás kultúráját elfogadó, nyitott társadalmak alkotta világhoz.